

DECIZIE

04 iulie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Maria Ghervas
Iuliana Oprea
Dumitru Visternicean
Luiza Gafton
Victor Burduh

examinând recursul declarat de către Lilia David, reprezentată de avocatul Anatolie Dmitric,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Lilia David împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, cu privire la anularea refuzului nr. D-217/17 din 06.03.2017 și obligarea de a calcula și achita indemnizația de maternitate,

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 24 ianuarie 2018, prin care s-a respins apelul declarat de Lilia David și s-a menținut hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 14 august 2017,

c o n s t a ț ă :

La 10 aprilie 2017 Lilia David s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, solicitând anularea refuzului nr. D-217/17 din 06.03.2017 al CNAS și obligarea de a calcula și achita indemnizația de maternitate reclamantei la nașterea copiilor. (f. d. 4-6)

În motivarea cererii reclamanta a indicat că la 05 august 2006 a încheiat căsătoria cu Alexandru David, la OSC sect. Rîșcani, mun. Chișinău, fapt confirmat prin certificatul de căsătorie nr. 482.

A menționat că în perioada 01.04.2015-31.12.2015, în baza ordinului nr. 3 din 01.04.2015, a fost angajată temporar în cadrul SC „GrafiCon AV” SRL. La 31.12.2015 a expirat termenul contractului individual de muncă, încheiat pe o perioadă determinată, iar angajatorul nu a dorit să prelungească relațiile de muncă. Astfel, prin ordinul nr. 12, relațiile de muncă cu SC „GrafiCon AV” SRL au încetat în conformitate cu art. 82 alin. (1) lit. f) din Codul muncii.

Reclamanta a indicat că soțul său, Alexandru David, începând cu 02.02.2009, prin ordinul nr. 01/09, este angajat în calitate de șofer la SC „Ricas & P” SRL.

De asemenea, a menționat că în perioada 17.02.2016-05.07.2016 s-a aflat în concediul de maternitate, născând la XXXX, doi copii gemeni – fiul XXXX și fiica XXXXX.

La 15.02.2017, a înaintat Casei Naționale de Asigurări Sociale o cerere, prin care a solicitat să-i fie calculată și achitată indemnizația de maternitate la nașterea copiilor gemeni, calculată din salariul soțului, la întreținerea căruia se află, nefiind angajată în câmpul muncii la momentul survenirii cazului asigurat, făcând referire la hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 09.02.2017, prin care alin. 5 al art. 16 din Legea nr. 289 din 22.06.2004 prind indemnizația pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, a fost declarat neconstituțional.

Casa Națională de Asigurări Sociale, prin răspunsul nr. D-217/17 din 06.03.2017 a comunicat reclamantei că în temeiul art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289-XVI din 22.07.2004, valabil la data survenirii cazului asigurat, nu este în drept să beneficieze de indemnizația de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat, întrucât pe parcursul a 9 luni consecutive premărgătoare lunii acordării concediului de maternitate a desfășurat activitate pe bază de contract individual de muncă.

Reclamanta, considerând acest răspuns ilegal și neîntemeiat, l-a contestat în instanța de judecată.

Prin hotărârea din 14 august 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru s-a respins acțiunea depusă de Lilia David împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea refuzului nr. D-217/17 din 06.03.2017 și obligarea de a calcula și achita indemnizația de maternitate, ca fiind neîntemeiată, ori hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 09.02.2017 nu este aplicabilă retroactiv cazului reclamantei. (f.d. 44, 48-54)

Prin decizia din 24 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Lilia David și s-a menținut hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 14 august 2017. (f.d. 84, 85-92)

La 11 aprilie 2018 Lilia David, reprezentată de avocatul Anatolie Dmitric, a declarat recurs, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău din 24 ianuarie 2018 și a hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 14 august 2017, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie admisă. (f.d. 95-101)

În motivarea recursului a invocat că la examinarea cauzei au fost încălcate și aplicate eronat normele de drept material, s-a interpretat în mod eronat legea și s-a apreciat în mod arbitrar probele, ceea ce a dus la soluționarea greșită a cauzei.

A menționat că instanțele ierarhic inferioare au lăsat fără examinare argumentul cu privire la retroactivitatea hotărârilor Curții Constituționale și nu au invocat nici în hotărârea instanței de fond, nici în decizia instanței de apel dacă acest argument a fost neglijat sau respins de instanța de judecată.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) Cod procedură civilă recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Materialele cauzei atestă, că decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 24 ianuarie 2018, a fost expediată în adresa recurente, prin intermediul oficiului poștal cu scrisoare de însoțire nr. 2426 din 26.02.2018, fiind recepționată la 28.02.2018, fapt confirmat de recurentă în cererea sa de recurs. (f. d. 93, 95)

În condițiile descrise instanța de recurs consideră că cererea de recurs din 11 aprilie 2018 este declarată în termen.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) Cod procedură civilă după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție prin încheierea din 20 iunie 2018 a considerat recursul admisibil.

Examinând materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în cererea de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că recursul declarat urmează a fi admis din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) Cod procedură civilă instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

În conformitate cu art. 239 - 240 Cod procedură civilă hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. La adoptarea hotărârii, instanța judecătorească, în limitele pretențiilor invocate, apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzei, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii. În acest sens, Colegiul atenționează că norma de drept indicată impune instanței de judecată exigențe privind studierea minuțioasă a situației de fapt a chestiunii supuse judecării și încadrarea corectă de drept.

Din materialele cauzei se constată că Lilia David se află în căsătorie cu Alexandru David. În perioada 01.04.2015-31.12.2015 a fost angajată temporar în cadrul SC „Graficon” SRL conform ordinului nr. 3 din 01.04.2015 pentru executarea anumitor lucrări, iar la 31.12.2015 a expirat termenul contractului individual de muncă, încheiat pe o perioadă determinată. Astfel, în baza ordinului nr. 12 din 31.12.2015 relațiile de muncă dintre Lilia David și angajatorul SC „Graficon AV” SRL au încetat în conformitate cu art. 82 alin. (1) lit. f) Codul muncii.

S-a stabilit că Alexandru David, începând cu 02.02.2009 este angajat în calitate de șofer la SC „Ricas & P” SRL în baza ordinului nr. 01/09 din 02.02.2009.

La XXXXX a născut doi copii – fiul XXXXX și fiica XXXXX.

De la 17.02.2016 până la 05.07.2016 s-a aflat în concediu de maternitate, care a inclus concediul prenatal și postnatal.

Pentru a-și realiza dreptul său de a beneficia de indemnizație de maternitate Lilia David, la data de 15.02.2017, s-a adresat cu o cerere către Casa Națională de Asigurări Sociale, prin care a solicitat să-i fie calculată și achitată indemnizația de maternitate în calitate de soție aflată la întreținerea soțului asigurat.

Casa Națională de Asigurări Sociale prin răspunsul nr. D-217 din 06.03.2017 a respins cererea Liliei David, menționând că nu are dreptul să beneficieze de indemnizație de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat în temeiul art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, deoarece pe parcursul a 9 luni consecutive premărgătoare lunii acordării concediului de maternitate a desfășurat activitate pe bază de contract individual de muncă. De asemenea, a menționat că hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 09.02.2017, prin care s-a declarat neconstituțional art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, a intrat în vigoare la data adoptării, produc efecte numai pentru viitor. Respectiv hotărârea Curții Constituționale este aplicabilă pentru concediile de maternitate acordate din 09.02.2017.

Instanțele ierarhic inferioare au considerat că Casa Națională de Asigurări Sociale întemeiat a refuzat, prin răspunsul nr. D-217/17 din 06.03.2017, calcularea și achitarea indemnizației de maternitate, în baza art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, deoarece Lilia David a activat 9 luni consecutiv în perioada 01.04.2015-31.12.2015 la SC „Graficon AV” SRL.

Acest mod de soluționare a litigiului instanța de recurs îl califică ca greșit datorită aprecierii defectuoase a probelor și aplicării eronate a legii.

În conformitate cu art. 2 alin. (1) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale dreptul la prestații de asigurări sociale se exercită prin sistemul public de asigurări sociale. (2) La prestații de asigurări sociale au dreptul asigurații cu domiciliul sau reședința în Republica Moldova și șomerii cu drept la ajutor de șomaj (în continuare - șomeri). (3) Persoana are dreptul la prestațiile de asigurări sociale legate de riscurile sociale de care este asigurată. (4) Persoanele asigurate au dreptul, la prestații de asigurări sociale și în cazurile în care riscul asigurat s-a produs în perioada de probă sau în ziua concedierii. În cazul persoanelor angajate în baza contractului individual de muncă pe durată determinată precum și în cazul lichidării unității, dreptul la prestații încetează la data încetării contractului, cu excepția dreptului la indemnizație de maternitate și indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă survenită în urma unui accident de muncă sau a unei boli profesionale. În cazul încetării contractului individual de muncă pe durată determinată, precum și în cazul lichidării unității în perioada aflării în concediu pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani, dreptul la indemnizația pentru creșterea copilului se menține și după încetarea contractului, cu condiția că asiguratul nu se angajează la o altă unitate. (4¹) Dreptul persoanei asigurate la indemnizațiile prevăzute la art. 5 alin. (1) lit. a), b), d) și g) și art. 15 alin. (1) lit. a) se stabilește dacă aceasta confirmă, prin declarație pe propria răspundere, pierderea, la toate unitățile în care desfășoară activități, a venitului asigurat pentru întreaga perioadă a concediului medical.

În conformitate cu art. 16 alin. (1) din legea menționată supra, asiguratele, soțiile aflate la întreținerea soților salariați și șomerele care s-au aflat la evidență în instituțiile medico-sanitare din Republica Moldova, care au dreptul la concediu de

maternitate, ce include concediul prenatal și concediul postnatal, beneficiază de indemnizație de maternitate. (2) Indemnizația de maternitate se acordă integral la a 30-a săptămână de sarcină, pe o perioadă de 126 de zile calendaristice, iar în cazul nașterilor complicate ori al nașterii a doi sau mai mulți copii – de 140 de zile calendaristice. În cazul sarcinilor cu 3 și mai mulți feți, indemnizația de maternitate se acordă pe o perioadă majorată cu 42 de zile calendaristice pentru concediul prenatal și cu 14 zile calendaristice pentru concediul postnatal. (5) În sensul prezentului articol, se consideră că soția se află la întreținerea soțului asigurat dacă pe parcursul a 9 luni consecutive premergătoare lunii acordării concediului de maternitate nu a fost încadrată în niciuna dintre situațiile prevăzute la art. 4 al Legii privind sistemul public de asigurări sociale sau dacă și-a pierdut statutul de asigurat în această perioadă din motive ce nu i se pot imputa (art. 86, alin. (1), lit. b), c), d), f), x) și y) din Codul muncii), fapt confirmat prin carnetul de muncă și prin declarația scrisă pe propria răspundere că nu este persoană asigurată.

Aici instanța de recurs reține că Lilia David, a fost angajată temporar în cadrul SC „Grafixon AV” SRL de la 01.04.2015 până la 31.12.2015, activând în societate 9 luni. De la 17.02.2016 până la data de 05.07.2016, s-a aflat în concediu de maternitate, condiție specificată în norma legală indicată supra. Respectiv, ea poate beneficia de indemnizația de maternitate.

În conformitate cu pct. 8 din Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitatea temporară de muncă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 108 din 03.02.2005, indemnizațiile sunt solicitate în baza actelor justificative în termenul care nu depășește 12 luni de la data restabilirii capacității de muncă, stabilirii gradului de dizabilitate, expirării concediului de maternitate. Indemnizațiile se plătesc pe o perioadă ce nu depășește retroactiv 12 luni anterioare datei solicitării indemnizației.

Probele materiale atestă că concediul de maternitate al Liliei David a expirat la data de 05.07.2016, respectiv era în drept să se adreseze cu o cerere privitor la achitarea indemnizației pentru concediul de maternitate în termen de cel mult 12 luni de la data expirării concediului de maternitate, și anume, până la 05.07.2017.

În speță, la 15 februarie 2017 Lilia David s-a adresat cu cerere către Casa Națională de Asigurări Sociale, solicitând calcularea și achitarea indemnizației de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat, invocând că art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, prin hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 09 februarie 2017 a fost declarant neconstituțional. Respectiv, Lilia David poate beneficia de indemnizația de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat.

Atât CNAS, cât și instanța de judecată, ulterior, i-au respins cererea Liliei David de a-i calcula și achita indemnizația de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat, motivând că cazul asigurat la care se referă Lilia David a survenit până la adoptarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 6 din 02.09.2017.

Instanța de recurs reține că prevederile art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale au fost examinate de Curtea Constituțională prin prisma caracterului discriminatoriu.

Curtea Constituțională în hotărârea sa a statuat că potrivit normei legale contestate, indemnizația de maternitate calculată din mărimea salariului soțului asigurat este acordat doar atunci când (1) soția în perioada de 9 luni premergătoare producerii riscului asigurat și-a pierdut locul de muncă din motive ce nu-i sunt imputabile sau, (2) în această perioadă, soția nu deține un loc de muncă. Aceleași prevederi se regăsesc și în pct. 49 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 108 din 3 februarie 2005.

A constatat că potrivit prevederilor legale contestate, femeia care a activat doar parțial în perioada enunțată și s-a eliberat din propria inițiativă nu este considerată la întreținerea soțului asigurat și nu beneficiază de indemnizație de maternitate calculată din mărimea salariului soțului.

A menționat că această opțiune de politică socială creează un tratament discriminatoriu între soțiile care nu au participat la sistemul public de asigurări sociale, dar sunt considerate a fi la întreținerea soțului salariat și beneficiază de indemnizație de maternitate calculată din mărimea salariului acestuia, și soțiile care au lucrat parțial în ultimele 9 luni premergătoare concediului de maternitate, au contribuit prin plăți la fondul asigurărilor sociale de stat, dar nu beneficiază de aceste garanții.

A reținut că rațiunea stabilirii indemnizației de maternitate este acordarea acesteia pentru pierderea capacității de muncă, iar la momentul producerii riscului asigurat ambele persoane – și cea care nu a contribuit la sistemul public de asigurări sociale, și cea care a contribuit parțial – și-au pierdut capacitatea de muncă și se află de fapt la întreținerea soțului salariat.

În continuare a reiterat că, deși statul beneficiază de o amplă marjă de apreciere în domeniul securității sociale și, prin urmare, este în drept să extindă protecția socială asupra mai multor categorii de persoane, acesta este obligat să asigure un raport rezonabil de proporționalitate și echitate între toate categoriile beneficiare de indemnizație de maternitate.

În contextul celor menționate, Curtea a subliniat că tratamentul diferențiat instituit pentru obținerea indemnizației de maternitate fără o justificare obiectivă și rezonabilă este contrar articolelor 16, 47 și 49 din Constituție. În același timp, legătura indisolubilă a condițiilor ce urmează a fi întrunite pentru a corespunde criteriului „soție aflată la întreținerea soțului asigurat” atrage neconstituționalitatea întregului alineat (5) al articolului 16 din Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale și a pct. 49 din Regulamentul Guvernului.

Din aceste motive Curtea Constituțională a declarat neconstituțional articolul 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale și punctul 49 din Regulamentul cu privire la condițiile de stabilire, modul de calcul și de plată a indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 108 din 3 februarie 2005.

În conformitate cu art. 28 alin. (1) din Legea nr. 317 din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională, actele Curții Constituționale sunt acte oficiale și executorii, pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice. (2) Actele normative sau unele părți ale acestora

declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărârii respective a Curții Constituționale.

Instanța de recurs menționează că art. 16 alin. (5) din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale a devenit nul din data de 09.02.2017, nefiind aplicabil din momentul adoptării hotărârii Curții Constituționale.

Lilia David a înaintat cerere către Casa Națională de Asigurări Sociale pentru a-i fi calculat și achitată indemnizația de maternitate la data de 15.02.2017, adică după ce a devenit nul actul normativ, cu caracter discriminatoriu, care nu-i permitea să beneficieze de această indemnizație. Actul normativ, devenit nul la 09.02.2017, nu poate fi aplicat cererii Liliei David din 15.02.2017.

Astfel, instanța de recurs consideră că Casa Națională de Asigurări Sociale neîntemeiat a refuzat petiționarei în calcularea și achitarea indemnizației de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat, motiv pentru care, urmează a anula refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. D-217/17 din 06.03.2017.

În mod subsecvent, urmează a obliga Casa Națională de Asigurări Sociale de a calcula și achita indemnizația de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat petiționarei Lilia David la nașterea copiilor: fiul XXXXX și fiica XXXXX.

În această ordine de idei, instanța de recurs conchide că instanțele judecătorești au apreciat greșit probele și înscrisurile administrate la caz, fapt care a condus la aplicarea eronată a normelor de drept material, în consecință, au adoptat hotărâri neîntemeiate, deoarece, prin actele cauzei a fost demonstrată temeinicia acțiunii reclamantei Lilia David și lipsa de temeinicie a argumentelor Casei Naționale de Asigurări Sociale.

Astfel, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa decizia din 24 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 14 august 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și a emite o nouă hotărâre, prin care a admite cererea de chemare în judecată înaintată de Lilia David cu privire la contestarea actului administrativ, anularea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. D-217/17 din 06.03.2017 și obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale de a calcula și achita Liliei David indemnizația de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat.

Potrivit celor expuse, în temeiul art. 445 alin. (1) lit. b), alin. (3) Cod procedură civilă, Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide :

Se admite recursul declarat de Lilia David, reprezentată de avocatul Anatolie Dmitric.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 24 ianuarie 2018 și hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 14 august 2017, emise în cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de către Lilia David împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, cu privire la anularea refuzului nr. D-217/17 din 06.03.2017 și obligarea de a calcula și achita indemnizația de maternitate.

Se emite o hotărâre nouă.

Se anulează refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. D-217/17 din 06.03.2017.

Se obligă Casa Națională de Asigurări Sociale să calculeze și să achite Lilei David la nașterea copiilor: fiul XXXXX și fiica XXXXX, născuți la XXXXX indemnizația de maternitate ca soție aflată la întreținerea soțului asigurat.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței
judecătorul

Maria Ghervas

judecătorii

Iuliana Oprea

Dumitru Visternicean

Luiza Gafton

Victor Burduh